

BARTIN GAZETESİ İŞİĞİNDA BARTIN'DA SOSYAL-KÜLTÜREL HAYAT (1924) SOCIAL-CULTURAL LIFE IN BARTIN IN THE LIGHT OF BARTIN NEWSPAPER (1924)

Yücel NAMAL*
Ramazan Şener YILMAZ**

Öz

1924 yılında el yazması olarak haftalık yayımlanmaya başlayan ve ilk otuz sayıdan itibaren matbu halinde basılmaya devam eden Bartın gazetesi'nin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısını inceleyerek Bartın'ın yerel tarihinin ve kültürünün araştırılmasına katkıda bulunmak amacıyla bu çalışma hazırlanmıştır. Bartın gazetesini incelediğimizde eğitim, kültür, sağlık, ekonomi ve zabıta haberlerine ağırlıklı olarak yer verildiği ayrıca ilanlar, telgraflar, at yarışları, muhacirler, ormanlar ile ilgili haberlerin de haftalık yayım sayılarında ağırlıklı olarak yer bulduğunu görmekteyiz. Bunun dışında özel günlerin ve bayramların da gazetede yer bulması önem arz etmektedir. Edebi hikâyelerin bazı haftalarda yer bulduğu ve vefat haberlerinin de bazı sayılarda yer aldığı ayrı bir detay olarak karşımıza çıkmaktadır. Bartın gazetesinde sadece yerel tarihe ve kültüre değil yurttan haberlere de yer verdiği görülmektedir. Çalışmamızda gazetenin 1924 yılı haberlerine ağırlık verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bartın, Gazete, Eğitim, Sosyal, Ekonomik.

Abstract

We prepared to work to contribute to the investigation of Bartın's local history and culture by examining the socio-economic and cultural structure of the Bartın Newspaper, which began to be published weekly as a manuscript in 1924 and printed in printed form from the first thirty. When we examine the Bartın Newspaper, we see that education, culture, health, economy and municipal news are predominantly included, as well as news about announcements, telegrams, horse races, refugees and forests. Apart from this, it is important to find the newspaper in special days and holidays. We come across as a separate detail where the literary stories are found in some weeks and the death reports are in some numbers. Bartın Newspaper does not only include local history and cultural news but also news from the country. In our work, we focused on the news of 1924.

Keywords: Bartın, Newspaper, Education, Social, Economic.

GİRİŞ

Basın yayın organlarının insanların topluma uyum sağlaması ve kültürel anlamda gelişmesindeki yeri hiç tartışmasız çok önemlidir. Her türlü gelişmenin takip edilerek şartlar dâhilinde halka duyurulması da basın vasıtasıyla gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda Bartın'da böyle bir gereksinimin görülüp giderilmesinde halkı aydınlatmayı amaçlayan İbrahim Cemal (Aliş) olmuştur. İbrahim Cemal'in 6 Eylül 1924'ten itibaren çıkarmaya başladığı Bartın gazetesi Bartın'ın sosyo-kültürel, siyasi, eğitim ve ekonomik yaşamında etkili olmuştur. Bartın gazetesi yayın hayatı boyunca çok çeşitli özellikleri bünyesinde barındıran önemli bir basın yayın organıdır. Cumhuriyetin ilanından yaklaşık on bir ay sonra yayına başlayan Bartın gazetesi, birinci sayısından itibaren "İktisadi, ictimai, edebi haftalık gazete" tanımlamasını kullanmıştır (Bartın, No. 1: 1). Uzun yayın hayatı süresince de ekonomik, toplumsal ve edebi yayınlar yaptığı görülmektedir. Ülkedeki gelişmelere yerel ve ulusal tarzda değinmiştir. Bu bağlamda Bartın için yeni bir dönemin Bartın gazetesinin yayına başlamasıyla gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

Bartın gazetesi'nin uzun yayın hayatında ilk sayısı 6 Eylül 1924'te Cumartesi günü çıkmıştır. Bu sayısı eski harflerle taş baskı şapirografla¹ eser-i cedit² kâğıdına basılarak okuyucuyla buluşturulmuştur. Otuz hafta bu şekilde basılan gazete otuz birinci sayısından itibaren saatte 80 tane basan iptidai bir makine ile basılmıştır. Bu makineyle de 18 hafta basılan Bartın gazetesi daha modern bir makineyle 49. sayısından itibaren basılır. Bartın gazetesi yayın politikasına baktığımızda Cumhuriyetin ilk yılında kuruluşundan itibaren bir memleket ve kültür gazetesi olarak yayın yapmıştır (Bartın, No. 511: 1-4). Bartın gazetesi, 6 Eylül 1924'ten günümüze devam ederek Bartın'ın sosyo-kültürel hayatına ışık tutmaktadır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, yucelnamal@hotmail.com

** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi.

¹ Şapirograf, daktiloda, mumlu kâğıda karbon şeritsiz olarak yazılan yazıyı ispirotolu çoğaltma tekniğiyle basan ve elle çalıştırılan makine. (Türkçe Sözlük, 2005: 1848).

² Eser-i Cedit, eskiden mevcut kağıtlardan birinin adıdır. Kâğıdın başında Arap harfiyle ve soğuk damga ile eser-i cedit yazılı olduğu için bu adı almıştır. (Pakalın, 1993: 551).

Çalışmanın Kapsamı ve Amaç

Gelişen ve değişen dünyada tarih yöntemlerinde farklılaşmalar olmakta ve kaynakların analizi ve incelenmesi de değişmektedir. Makro tarihi daha iyi anlayabilmek için mikro tarih araştırmaları zaman, mekân ve insan bağlamında incelenerek daha fazla detay ortaya konulabilmesine ve genellemelerin yapılmasına fırsat vermektedir. Bu tür çalışmaların yapılmasında özellikle arşiv belgeleri ve süreli yayınlar önemli rol arz etmektedir. Bu nedenle çalışmamızda Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllarda Bartın'ın sosyo-kültürel hayatı içerik analizi yöntemiyle 1924'te odaklanılarak ortaya konulmuştur. Bartın gazetesinin içerik değerlendirmesi yapılarak yerel haberlerinin halka ne şekilde duyurulduğu, yaşanan dönem şartları ve ortaya çıkardığı durumu genel bakış açısıyla değerlendirme fırsatını 1924 yılında çıkarılan 17 nüshası incelenerek sosyo-kültürel içeriği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Böylece Bartın'ın 1924'teki toplumsal gelişmeleri, kültürel birikimi ele alınarak asayıştan sağlığa, ulaşımdan muhacirlere, eğitimden cemiyetlere kadar geniş bir çerçevede konular ele alınmıştır. Gazetenin özellikle ilk yıllarına ait bir kısım nüshaları silik ve yıpranmış olduğu için okunamamış bu da çalışmamızda bir sınırlama olarak karşımıza çıkmıştır. Gazetenin niteliksel içerik analiz yöntemi ile elde edilen verileri 1924 yılı dâhilinde Bartın'ın yerel tarihi ve kültürü hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır. İncelenen dönem arasında yayınlanmış nüshaları çevrilip tasnif edilerek içerik analizi yöntemi izlenerek detaya inilmeye çalışılmıştır.

1. Bartın gazetesi'nin Kuruluş Süreci

1924 Nisan'ında İbrahim Cemal tarafından imtiyazı alınan *Bartın*, 6 Eylül 1924'te Cumartesi günü ilk baskısını yapmış, Bartın'ın ilk gazetesi olma hüviyetini kazanmıştır. Böylece Bartın tarihinde ilk yerel gazete ve basın tarihinde simge şahıs İbrahim Cemal (Aliş)³ ortaya çıkmıştır. Gazetenin kurulması süreci ise *Müttehit (Birleşmiş) Arkadaşlar* olarak adlandırılan grubu oluşturan Şükrü Göksu, Agah Orhon, Nuri Yüksel, Hüseyin Cevdet Çakıroğlu, İbrahim Cemal Aliş ve Niyazi Yüksel'in bir araya gelmesiyle olmuştur. Gazetenin ilk sayısı şapirogarfla "*Eseri Cedid*" kâğıdına basılarak çıkarılmıştır. Gazete otuz hafta bu şekilde çıkarıldıktan sonra 31. sayıdan itibaren daha küçük, saatte 80 tane basan iptidai bir makinede basılmaya başlanmıştır. Bu makinede on sekiz hafta basıldıktan sonra Bartın gazetesi, daha modern bir makine ile 49. sayısından itibaren basılmaya devam edilmiştir. 1930'dan itibaren Türkiye'nin birçok şair, edebiyatçı, hukukçu, arkeolog ve dil uzmanlarının ilk yazılarının yayınlandığı gazete haline dönüşmüştür. Başta Fuat Edip Baksı, Sadi Yaver Ataman, Ahmet Baha Gökoğlu, Mehmet Şakir Ülkütaşır, Celal Sahir Erozan, Ahmet Naim Çıladır, Rıfat Ilgaz, Mehmet Emin Değer, Hasan Bayrı, Behçet Cemal Çağlar, Fikret Madaralı ve Vahid Lütfi Salcı gibi daha birçok önemli şahsiyetin yazıları yayımlanmış olup günümüz için önemli bir kaynak oluşturmaktadır (Asma, 2014: 10).

6 Eylül 1924'te ilk baskısını yapan *Bartın* gazetesi, ilk sayılarını dört sayfa şeklinde, 38x55 cm ebatlarında, siyah-beyaz renk 1. hamur kâğıda basılı olarak yapmıştır. Haftada bir yayınlanma periyodu vardır. İlk yıllarda gazetenin alt orta bölümünde "*iktisadi, ictimai, edebi haftalık gazete*" ibaresi bulunmaktaydı. Sol üst bölümünde, sahibi imtiyaz ve müdürü İbrahim Cemal; bu bölümün hemen alt kısmında adres bilgisi olarak "*İdarehane: Bartın'da numara:336*"; yazı kabulüne ilişkin "*memleketimize muvafık ve memlekete faideli yazılara sütunlarımız açıktır*" ifadesi yer almaktadır. Haftalık çıkan gazetenin sağ üst bölümünde 3 aylık 30 kuruş -altı aylık 50 kuruş ve senelik ise 100 kuruş abone ücreti yer almaktadır. Sol alt köşeden sağ alt köşeye doğru sırayla; numara, çıkarılış tarihi, günü, kaçınıcı senesi olduğu bilgileri yazılmıştır. En üst orta kısmında ise gazete nüshasının 100 para olduğu yazmaktadır. On birinci sayı ile beraber en üst orta kısma kurucu ve yardım eden olarak "*Mü'essis ve naşiri: Müttehid Arkadaşlar Şirketi diye*" başlık eklenmiştir. Gazetede nüshasının para durumu, sayfası, müdür ve imtiyaz sahibi gibi bilgilere ulaşmaktayız ama kaç adet basıldığına dair bilgiye ulaşamamaktayız. 6 Eylül 1924'te yayın hayatına başlayan Bartın gazetesinin ilk 30 sayısı el yazması şeklinde çıkarılmış olup sonraki sayıları ise matbu olarak basılmıştır. Sayı ve sayfa olarak değerlendirdiğimizde; 1-2-3-6-7-8-9-11-12-13-14-15-16-18-19-22-23-25-27-28-

³ Bartın gazetesi kurusu olan İbrahim Cemal (Aliş), Alişoğlu Mehmed Efendi ile Keleşoğlu ailesinden Hatice Hanım'ın ilk çocuğudur. 1906 yılında Bartın'ın Köyortası Mahallesi'nde doğmuştur. İbrahim Cemal, ilk tahsilini (İbtida-i ve Rüşdiye) Bartın'da tamamladıktan sonra kapatılan Bartın İdadisi'nin sekizinci sınıfına kadar okumuştur (1921-1922). İbrahim Cemal kendini okuduğu kitaplarla geliştirerek özel Fransızca dersleri almıştır. Askerliğini İstanbul Selimiye'de yaptıktan sonra Bartın'a dönünce kitapçılık ve gazete bayiliği yapmaya başlamıştır. Bu süreçte Azim Kitabevi'ni ve Bartın gazetesini çıkarmaya başlar. 1926 yılında CHP'ye kaydolun İbrahim Cemal ayrıca Türkocağı İdare Heyeti ve CHP kaza idare heyetlerinde görev yapmıştır. 1938 yılında Halkevi Başkanlığına müteakiben Bartın Belediye Başkanlığına seçilmiştir. 1939 yılında gazete'yi kardeşine devretmiştir. İbrahim Cemal, 1939 yılında Sinop milletvekili olarak seçilmiştir. 1943'de tekrar Bartın'a dönerek Ankara'da iken aksatmadan devam ettirdiği Bartın gazetesi'nin başına geçerek hayatının sonuna kadar gazetecilik ve matbaacılığı sürdürmüştür. "*Bartınlı*", "*İ. Cemal*", "*Özenti Şair*", "*Kantar Topu*", "*Çetin Alp*" takma adıyla birçok yazı yazdı. İbrahim Cemal Aliş evli ve iki çocuk babası olup 1977 yılında vefat etmiştir. (BCA, 30.10. 76.499.9, 31.03.1939; TBMM A, HT, Sicil No. 1144, TBMM A, SM, Cemal Aliş, 27.03.1939; Asma-Güngör, 2014: 9-15)

29-30. ve 40. sayıları 4 sayfa, 10-21-24.sayıları 5 sayfa, 4-5-17-20-26.sayıları 6 sayfa olarak çıkarılmıştır. İlk sayılardan bazılarının silik basılması ve yıpranmış olması sayfalarının okunmasını zorlaştırmaktadır.

1.1. Yayın Amacı

Bartın gazetesinin ilk sayfasında gazetenin çıkarılış maksadını görmekteyiz. Memleketin güvenlik, doğruluk ve mutluluğunu hedefleyen pürüzsüz ve lekesiz, programla yardım eden bir gazete ile yazı yazmak olarak belirtilir (Bartın, No. 1: 1). Bartın gazetesinin 12. Yılı dolayısıyla gazetede yayımlanan yazıda gazetenin "bir memleket ve kültür gazetesi olarak, cumhuriyetin ilk yılında kurulmuş ve on bir yıldır yolundan şaşmayarak inkılâbı yaymak için çalışmış gerilikle, bedbinlikle, güvensizlikle, kara kuvvet ve kara zihniyetle çarpışmış ve muvaffak olmuştur. Bartın inkılâp içinde doğmuş değersiz bir eserdir. Ona değer veren büyüklerimizin ve okurlarımızın her gün artan teveccühleridir. Bunu unutmak bizim için nankörlük olur" şeklinde ifade etmiştir (Bartın, No. 511: 4) Gazete yayın hayatı boyunca aynı çizgide ulusal, sosyal, ekonomik, kültürel ve edebi konular üzerinde durmuştur. Ayrıca gazetede en önemli konular arasında Bartın'ın sıkıntıları, ihtiyaçları, eksikleri ve halkın ihtiyaçları yer alır.

Gazete daha ilk sayfalardan itibaren sosyo-kültürel, ekonomi, siyasi, eğitim, adli ve sağlık konulu haberlerle halkı bilgilendirmek amaçlanmıştır. Hikâyeler, ilanlar ve telgraf yazıları da gazetenin farklı sayılarında yer bulmuştur. Bartın'ın yerel tarihi ve kültürüne ayrı bir boyut kazandıran Bartın gazetesi haftalık olarak çıkarılmaya başlamış ve yayını günümüzde de devam ettirmektedir.

1.2. Yazar Kadrosu

Bartın gazetesi; ekonomik, sosyo-kültürel ve edebi konulara ağırlık veren yazılarıyla şehirdeki ve ülke genelindeki gelişmeleri ele almıştır. Bartın gazetesi inkılâpları benimseyerek onların kazanımlarını halka duyurarak faydalı olmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda gazete de yazıları yer alan yazarların da etkili olduğu söylenebilir. Gazetede; Lütfi, Doktor Mithat Salim, Hacı Kadı-zade Ömer Lütfi, Galip Hüseyin, Köy Muhtarı Hasan Kamizade Osman Resmi, Can Beğ, Halil (Devrilen Çamlar Hikâyesi), İhsan Kami (Şeh-karı Galibiyete Bir Hitabesi), Ertuğrul Hilmi (Hakiki ve Fenni Bir Hikâye), Hüseyin Avni, Birleşme Yurdu Heyeti'nin farklı sayı ve sayfalarda yazılarının yer aldığını görmekteyiz. Gazetede haber yazıları yanında, sıklıkla ilanlara, reklamlara, telgraf haberlerine, hikâyelere, görev değişiklikleri ile tayin haberlerine ve teşekkür yazılarına da yer verildiği görülmektedir. Reklamların tavsiye niteliği taşıdığı ve açık adresin verildiği görülmektedir. Örneğin; "Sirkeci: Selamet Oteli Şerafettin ve İsmail Hakkı Biraderler Kemal Sineması karşısında. Numro: 26, Okuyucularımıza temizliği ve intizamıyla meşhur olan bu oteli tavsiye ederiz" (Bartın, No. 9: 4).

2. Bartın gazetesindeki Sosyo-Kültürel Haberler

Yerel tarzda eğitim, kültür, sağlık ve ekonomi haberlerine ağırlık verilmiş olup bazı sayfalarında zamanla ulusal tarzda haberlere de yer verilerek halk bilgilendirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1: 6 Eylül-27 Aralık 1924 Tarihleri Arasındaki Bartın gazetesinin Nüshalarındaki Haber Konuları.

Konu Başlığı	Haber Sayısı
Ekonomi Haberleri	46
Belediye Haberleri	12
Spor Haberleri	6
Kültür Haberleri	17
Adliye-Asayiş Haberleri	34
Eğitim Haberleri	22
Bayındırlık Haberleri	9
Eleştiri Yazıları	13
İlanlar	23
Muhacir Haberleri	14
Ulaşım Haberleri	17
Sağlık Haberleri	15
Edebiyat Yazıları	2
Gelen-Giden Haberleri	11
Vilayet Haberleri	5

Bartın gazetesini 6 Eylül-27 Aralık 1924 tarihleri arasında yayımlanan ilk 17 nüshası incelendiğinde Bartın'da sosyo-kültürel hayatın bir parçası olan yukarıdaki tabloda da gösterildiği üzere birçok haber, makale ve yazı yer almıştır. Bu konuları makalenin sayfalarına sığdıramayacağımızdan çalışma sosyo-kültürel konular üzerinde sınırlandırılmıştır.

2.1. Ulaşım

Cumhuriyetin ilk yıllarında Bartın kazasında karayolu pek yok gibidir. Mevcut yollarda vaktiyle bazı hayırseverlerin girişimiyle yapılmıştır. Bu anlamda düzenleme görmüş olan şose halindeki yolların uzunluğu 50 kilometredir. Bartın-Safranbolu yolu 35 kilometre olup üzerinde 31 adet köprü bulunmaktadır. Ancak yolun bazı yerleri killi ve çorak olduğundan kışın arabalar zorlukla geçmektedir (Şerif, 1338: 23-24). Bu nedenle Bartın'da gerek kara ulaşım araçlarının gelişmemiş olması gerekse yollarının ulaşım elverişsiz olması nedeniyle ulaşım daha çok Bartın ırmağı üzerinden Karadeniz yoluyla seyahat ve taşımacılık yapılmaktadır. Bartın'da deniz ticareti ve deniz yolları işletmeciliğinin gelişmesindeki bir diğer neden gemi inşaatının yapıyor olması ve İstanbul ile Ankara arasındaki önemli geçiş limanı olmasıdır. (Şerif, 1338: 45)

Bartın gazetesine yansıyan ilanlarda Bartın limanına gelen gemi ve motorların seyahat bilgileri de bulunur. Bartın gazetesini 6 Eylül-27 Aralık 1924 tarihleri arasında yayımlanan nüshalarındaki bu haberlere baktığımızda Bartın Limanı ile İstanbul ve Trabzon limanları arasında yolcu ve yük taşıyan gemiler ve sahipleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: Bartın Limanında Taşımacılık Yapanlar Ve Gemilerinin Listesi.

Sahibi	Geminin Adı
Hacı Emin	Nurullah motoru
Mehmed Hocaadeler	Yeni Han Motoru
Hacı Halil Kapudan	Gül Cemal Motoru
Yirmibeşadeler	Yirmibeşadeler Motoru
Balıkadeler	Kırlangıç Motoru
Yirmibeşadeler	İhsan-ı Hüda Motoru
Mehmed Hocalar	Mesud Bahri Motoru
Hacı Emin	Nusrullah Motoru
-	Tufan Motoru
-	Kırlangıç Motoru
-	Firuze Motoru
-	Firuze Vapuru
-	Çakır Beyler Motoru
-	İncealemdar Motoru
-	Zafer-i Milli Vapuru,

Kaynak: (Bartın, No. 1: 4; Bartın, No. 3: 3; Bartın, No. 4: 5; Bartın, No. 5: 5; Bartın, No. 6: 2; Bartın, No. 8: 3; Bartın, No. 13: 3; Bartın, No. 14: 2-3).

Bartın'ın en önemli bayındırlık sorunları arasında yolların çamur olması ve geceleri fener aydınlatmalarının yetersiz olması görülür. Bu bağlamda Bartın gazetesine zaman zaman okuyucular mektup göndererek şikâyetlerini bildirmiştir. Bu duruma örnek verirse Bartın Sıtma Yanı Sokak, Liman yolu, Asma Köprü yollarının bataklık içinde olduğu ve fenerlerin zaman zaman yanmadığı şikâyetler arasındadır (Bartın, No. 9: 4; Bartın, No. 8: 4). Bu durum Bartın'ın en önemli sorunlarından birinin çamurlu yolların ulaşımı zorlaştırması ve belediyenin bu sorunlar karşısında yetersiz kaldığı anlaşılır.

2.2. Cemiyetler

Halk Fırkası 9 Eylül 1923'te kurulmuş olup 1924 yılında Cumhuriyet Halk Fırkası adını almıştır. İncelediğimiz dönem içerisinde 11 Ekim 1924 tarihli Bartın gazetesinde Zonguldak milletvekili Rağıp Beyin çağrısıyla Bartın'da da Halk Fırkasının kurulduğunu görmekteyiz. Halk Fırkası Bartın şubesi idare heyeti yapılan seçimle İncealemdarzâde Halil, Yirmibeşzâde Hasan, Mehmed Hocazâde Kadri, Durakzâde Said Ali ve Bartın Belediye Reisi Hasan Sabri Beylerden oluşmuştur (Bartın, No. 6: 2).

Bartın gazetesinde yer alan cemiyet haberlerinden birisi de sık sık gazetede yer alan Birleşme Yurdu'dur. Bu bağlamda yer alan haberlerden birisinde Birleşme Yurdunun Bartınlı gençler tarafından kurulan ve onların ilmi, sosyal ve iktisadi gelişmelerini amaçlayan bir cemiyet olduğu belirtilmektedir (Bartın, No. 1: 4). Birleşme Yurdu kurulmasının ardından Bartın'da müsamereler ve at yarışları düzenleyerek gündelik hayatın önemli bir parçası olmuştur. Birleşme Yurdu 19 Eylül 1924'te Bartın Ömer tepesinde halkın yoğun katılımıyla at yarışları düzenlemiştir. Bartınlıların bu yarışlara yoğun katılım göstermesi üzerine Birleşme Yurdu, Bartın gazetesinde şu teşekkür yazısını yayımlar: "Eylül'ün on dokuzuncu dünkü cuma günü Ömer tepesi mevki'inde tertib ettiğimiz müsbakalarda muhterem hem-şehrilerimizin gösterdiği büyük tevaccüh ve râbete teşekkür ederiz. Muhterem Bartın'ın koşu arzularını her sene ilk ve son baharlarda muntazamân te'mîn idebileceğimizi vaa'd ederiz. Bize inzibat husûsunda büyük lütuf ve mu'âvenetlerde bulunan gayûr ve fedâ-kâr arkadaşlarımız Yüzbaşı Şükri ve komiser Hüseyin Beylere en samimî teşekküratımızın iblağına ceride-i muhteremelerinin vesatetini rica ederiz."

Tablo 3: Birleşme Yurdu'nun 19 Eylül 1924'te düzenlediği yarışlar ve kazananlar.

Yarışma	Kazanan
Yaya koşusundan birinci	İlk Mekteb talebesi Nureddin Efendi
Yaya koşusundan ikinci	İlk Mekteb talebesi Şevki Efendi
İğne iplik müsabakası birinci	İnas Mektebinden Hayriye Hanım.
İğne iplik müsabakası ikinci	İnas Mektebinden Lütfiye Hanım
Çuval yarışından birinci	İlk Mektebden Şükri Efendi.
Çuval yarışından ikinci	İlk Mektebden Enver Bey
Yumurta Yarışı Birinci	İnas Mektebinden Nuriye Hanım
Yumurta Yarışı İkinci	İnas Mektebinden Fikriye Hanım
Bisiklet yarışı Birinci	Nasri Efendi
Bisiklet Sürat Yarışı birinci	Nasri Efendi
Bisiklet Sürat Yarışı İkinci	Niyazi Efendi
Hayvânât sür'at koşusundan birinci	Hüseyinoğlu Hasan'ın atı
Hayvânât sür'at koşusundan İkinci	Faik Bey'in Yağız atı
Rahvan koşusundan birinci	Hacı Kıranoğlu Hüseyin Ağa'nın atı
Rahvan koşusundan ikinci	Menteşzâde Emir Efendi'nin doru atı
Tay koşusundan birinci	Molla Yusuf'un hayvânı
Tay koşusundan ikinci	Sarıoğlu Tahir Kapudanın hayvânı

Kaynak: Bartın, No. 4: 6.

10 Ekim 1924'te yapılan Birleşme Yurdu Kongresi üçte iki oranında azalarının çoğunluğun toplanamamasından dolayı kongre bir sonraki haftaya ertelenmiştir (Bartın, No. 6: 3). 17 Ekim 1924'te toplanan Birleşme Yurdu kongresinde seçilen idare heyeti şöyledir: Reisliğe Nüzhet Bey, Re'is-i Sânilığe Hasan Tahsin Bey, muhasiplığe Kazım Bey, kâtiplığe Salahaddin Bey, kütüphane eminliğine Kemâl Bey, azalıklara Galib Bey ve Hüseyin Avni Bey seçilmiştir (Bartın, No. 7: 3). Gazeteye yansıyan haberlerden birisi de Birleşme Yurdu'nun zaman zaman müsamereler düzenleyerek gelirlerini fakirlere harcamasıdır (Bartın, No. 10: 3; Bartın, No. 15: 3).

Gazetede yer alan Bartın'da kurulan cemiyetlerden birisi de "*Fukara Perver Cemiyeti*"dir. Bu cemiyet Bartınlı tüccarlar İncealemdarzade Halil Bey, Hacı Balıkzade, Hacı Mehmed ve Halil Hocazade Halil Efendiler tarafından kurulur. Cemiyet kuruluş amacının Bartın'da bulunan fakirlerin ihtiyaçlarını karşılamak olduğunu belirtir. Bu amaçla halktan sadaka ve zekâtları toplayarak fakirlere dağıtmayı amaçlamıştır (Bartın, No. 12: 3). Ancak Bartın gazetesinin 27 Aralık 1924 tarihli nüshasında bu cemiyetin süreç içerisinde böyle bir faaliyette bulunulmaması eleştirilmiştir (Bartın, No. 17: 2).

Bartın Birleşme Yurdu'nun önemli faaliyetlerinden biriside kazada sporun canlandırılmasında önemli bir görev üstlenmesidir. Bu amaçla gazetede sporla ilgili yayınlanan yazılarla halkın ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Ayrıca Fakirlere yardım amacıyla Bartın'da kurulan "*Fukaraperver Cemiyeti*"nin ise görevini yerine getiremediği gazetede yazılardan anlaşılmaktadır.

2.3. Sosyal Yardımlar

Bartın gazetesinde yer alan sosyal yardımlarla ilgili haberleri fakir çocuklara, muhacirlere ve felaketzedelere olmak üzere üç gruba ayırmak mümkündür. Bu anlamda Bartınlıların gerek şehirdeki fakir çocuklara, muhacirlere gerekse yurt içinde felaket yaşayanlara yardım etmekte çok cömert davrandıkları görülür. Buna en güzel örnek 1924'te Erzurum'da gerçekleşen deprem sonrasında Bartınlıların gönderdiği yardımlardır. Bu yardımları yapanlar ve yardım miktarları Bartın gazetesinin sayılarında genişçe yer bulmuştur. 13 Eylül 1924'te Erzurum'da gerçekleşen deprem nedeniyle depremzedelere Bartın'dan gönderilen yardım miktarı şöyledir:

Tablo 4: Bartın'dan Erzurum Depremzedeleri İçin Toplanan Yardımlar.

Kuruş	İsim	Kuruş	İsim
2500	Yigirmibeşzâde Hasan Beğ	600	Dervişzâde Fehmî ve Ziyâ Efendiler
2500	İnce Alemdarzâde Halil Beğ	1000	Hetmekçizâde Hüseyin ve şeriki Ahmed Efendiler
1000	Torakzâde Seyyid Ali Beğ	300	Dervişzâde Rasih ve Sabit Beğler
1000	Hacı Balık-zâdeler	300	Dervişzâde Mustafâ Beğ
700	Pabuşuzâde Mehmed Efendi	300	Hacı Emin Kapudân
500	Kürt Bekirzâde Hacı Ömer Efendi	600	Yeni Ağazâde Ömer Efendi
500	Kârûşağızâde Mustafâ Beğ	300	Hacı Çavuşzâde Hasan Efendi
300	İzmirli Hasan Efendi	500	Hocazâde Ali Efendi
200	Tiryâkinin Nuri Efendi	1000	Değirmecizâdeler
200	Kürtzâde Sadık Efendi	500	Hamparmavrum Efendi
200	Kapucuzâde Ali Efendi	300	Tiğ Mırsıoğlu Tahir Beğ
200	Çınçinzâde Mehmed Efendi	200	Keleşzâde Hacı Mehmed Efendi
100	Çınçinzâde Kadri Efendi	200	Kemikzâde Sabri Efendi

Kaynak: (Bartın, No. 7: 1-7; Bartın, No. 9: 1).

Bartın'da yardım amacıyla yapılmak istenen bazı faaliyetlerin elde olmayan sebeplerden dolayı sonuçsuz kaldığı da görülmektedir. Buna örnek olarak Bartın Rum Mektebi binasında yetim çocuklar için düzenlenmesi planlanan Samsunlu İsmail Hakkı Efendi'nin Musiki Müsameresi sanatçının çok fazla para talep etmesi müsamerenin iptal edilmesine neden olmuştur. Bu bağlamda Bartın gazetesi de şu sözlerle sanatçıyı eleştirir: "*Zevk-i san'atiye mûsikî heveslilerini tenmiyeye hâdim olabilecek san'at-kârlar efrâd-ı millet arasına yalnız aşk-ı san'atla sokulmalıdırlar. İlk adımda çok menfa'at-i maddîye bekleyenlere gösterilecek rağbetsizliğin menfa'atlerine değil, kendilerine aid olacağı bedîhidir*" (Bartın, No. 3: 1-3).

Bartın halkının yaptığı yardımlar pek çok alanda görülmektedir. Bu anlamda çocukların okuyabilmesi için depremzedelere ve muhacirlere yapılan yardımlar örnek gösterilebilir. Bu yardımlar için zaman zaman müsamereler düzenlenerek gelirleri bu amaçla harcanmıştır.

2.4. Muhacirler

Bartın gazetesine yansıyan haberlerden birisi de mübadeleye tabi tutulan muhacirler meselesidir. Bu süreçte Bartın'a yerleştirilen muhacirlerle ilgili habere ilk olarak gazetenin 13 Eylül 1924 tarihli nüshasında rastlamaktayız. Gazetede habere göre türün ziraatıyla ilgilenen on sekiz hanelik elli yedi kişi Bartın'a gönderilerek "*Emval-i Metruke*"lere iskân edilmiştir (Bartın, No. 2: 2). Yunanistan'dan gelen Türk muhacirlere karşılık bölgedeki Rumların da gönderildiği görülmektedir (Bartın, No. 6: 2). 11 Ekim 1924 tarihli Bartın gazetesine göre yirmi kişilik muhacirin daha geldiği yazmaktadır. Bu durumu değerlendiren Bartın gazetesi, Bartın'a olması gerekenden fazla muhacirin getirildiğini belirterek durumu eleştirmiştir. Gazete bu eleştirisini Bartın'da Rum köyü olmadığını ve köylerde beş evden fazla Rum Emval-i Metrukesi olmadığını ekleyerek desteklemiştir⁴. Gazetenin eleştirdiği bir diğer konuda muhacirlerin mesleklerinin Bartın'da para kazanılamayacak meslekler olmasıdır. Bu duruma örnek olarak Bartın'a gelen muhacirlerin hamallık, boyacılık ve elekçilik gibi Bartın'da ekmek parası kazanılamayacak meslekler olduğu belirtilmiştir (Bartın, No. 6: 3).

Bartın'da iskân edilen muhacirlerin hayata uyum sağlamaları ve hayatlarını idame ettirmeleri için çift hayvanı, tohumluk, ziraat aleti tahsisi için 1600 Lira gönderilmiştir. Bartın gazetesinin daha önceki sayılarında işaret ettiği üzere Bartın'a yerleştirilen bazı muhacirlerin iş bulamadığı için farklı yerlere gönderilmeleri için İmar ve İskân Komisyonlarına başvurdukları görülmüştür (Bartın, No. 8: 3). Bartın gazetesi muhacirlerin neden olduğu bir başka soruna da sütunlarında yer vermiştir. Öyle ki Bartın sokaklarının hamallarla dolduğunu bunun neticesinde ise hamal ücretlerinde farklılıklar olduğu ve her hamalın kafasına göre ücret aldığı belirtilerek eleştirilmiştir. Gazetede bu durumun düzeltilmesi için belediyenin hamallar için bir fiyat tarifesi belirlemesi gerektiği ifade edilmiştir (Bartın, No. 10: 4).

Bartın'da iş bulamayan muhacirlerden yirmi iki aileden oluşan altmış altı kişinin Zonguldak'a kaçtığı görülmüştür. Bunun sonucunda ise Bartın'da kırk sekiz aile iki yüz iki muhacir kaldığı yazmaktadır (Bartın, No. 12: 4; Bartın, No. 14: 2). Bartın gazetesine muhacirlerle ilgili yansıyan haberlerden birisi de Safranbolu'ya yerleştirilen muhacirlere büyük miktarda yün gönderildiğidir. Bu yünlerle Safranbolu'daki muhacirlerin Drama çorabı imal ederek geçimlerini sağladıkları görülür (Bartın, No. 14: 2).

2.5. Bayramlar

Bartın'da milli bayramlar ve tarih açısından büyük öneme sahip günlerin kutlanılmasına önem verilmiştir. Bartın gazetesi 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına da sütunlarında geniş yer vermiştir. Bu bağlamda gazetenin 1 Kasım 1924 tarihli nüshasının ilk sayfasında Bartınlıların Cumhuriyet bayramını şu ifadelerle kutlamıştır: "*29 Teşrîn-i Evvel Cumhûriyet bayrâmını kâri'lerimize tebrîk ve necib Türk milletinin ebediyen müstakil yaşamasını temennî ederiz.*" Gazetede Bartın'da Cumhuriyet Bayramının ikinci yıl dönümü ve Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının ilki olarak yapılan törenle ilgili detaylı bilgiler yer almaktadır. 1924'te Bartın'da yapılan Cumhuriyet Bayramı törenlerinin büyük bir coşkuyla yapıldığı yer alır. 29 Ekim Çarşamba günü sabah 11.30'da memurlar, mahalli eşraf, belediye binasında toplanarak saat 12.00'de Bartın Hükümet Binası önüne gidilerek, polis, jandarma, öğrenciler ve halkın katılımıyla tören yapılmıştır. Bartın Müdde-i Umumisi İhsan Kami Beyin okuduğu "*Şahkâr-ı Galibiyet Bir Hitabe*" başlıklı manzumenin özellikle "*Gazi Paşa, Gazi Paşa, Binler Yaşa, Var ol. Bir râh-ı du'adır bu bize açtığımız yol*" mısraları halk tarafından çok alkışlanmıştır. Ardından Sıtkı Efendi tarafından Cumhurbaşkanı ve komutanların sıhhatleri için bir dua okunarak tören sona erdirilmiştir. Bartın'da yapılan Cumhuriyet Bayramı töreni ardından halk ve memurlar bayramlaşarak dağılmıştır (Bartın, No. 9: 1-3).

Birleşme Yurdu tarafından Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla gündüz hanımlara ve gece erkeklere yarı hâsılatı mektebe ve yarı hâsılatı da spor encümenine verilmek üzere zengin bir programla güzel bir

⁴ 1918 yılında Bartın genelinde 310 erkek ve 236 kadın Rum bulunduğunu görmekteyiz. Bu rakamlar Bartın gazetesinin Rum köyleri olmadığını iddiasını da desteklemektedir (Cemal, 1922: 17).

konser verilmiştir. Konserin ilk kısmına Yurd'un musiki heyeti tarafından "İstiklal Marşı"yla başlanmış ve sırasıyla uşşak peşrevi, keman taksimi, birkaç nezh şarkı söylenmiştir. Ardından Kazım Karabekir Paşa'nın "Hala Bu Mekteb" adlı piyesi Yurd azaları tarafından başarıyla sergilenmiştir. Üçüncü kısımda yine Yurd'un musiki heyetinin seçtiği güzel şarkılar söylenmiştir. Dördüncü kısım da ise eski Bartın Lisesi öğrencileri tarafından Moliere'in "Zoraki Tabib" piyesi sergilenmiştir. Gazetede temsil yerinin darlığı ve kalabalık nedeniyle bazı kişilerin dönmek zorunda kaldığı bu nedenle bu piyeslerin daha sonra tekrar sahnelendiği yazmaktadır (Bartın, No. 9: 1-3).

2.6. Asayiş

Bartın gazetesinin 6 Eylül - 27 Aralık 1924 tarihleri arasında yayımlanan 17 nüshası incelendiğinde Bartın'da pek çok polis vakası göze çarpmaktadır. Bartın gazetesi üzerinden Bartın'ın dört aylık asayiş durumunu değerlendirdiğimizde pek çok kadın kaçırma olayı görmekteyiz. Bunun dışında fiil-i şen'i, hırsızlık, adam öldürme, firar, zimmete para geçirme ve boşanma olaylarına rastlamaktayız.

Bartın gazetesine yansıyan kadın kaçırma ve fi'l-i şen'i⁵ suçuyla yargılananlarla ilgili olayların bazıları şunlardır:

-Bartın'ın Hür Mahallesinden Baltacıoğlu Hacı İbrahim bin Ahmed kadın kaçırma ve fi'l-i şen'i ile yaralama suçlarından yargılanır (Bartın, No. 17: 4).

-Kadın kaçırma ve öldürme kastıyla yaralama suçlarından Daday kazası Evran köyünde yaşayan Kıpti Koca Ali Oğlu Ahmed yargılanır (Bartın, No. 3: 4).

-Zorla fi'l-i şen'i suçuyla aranan Kuruçşile Nahiyesi Çambu Meydan köyünden Mehmed Ali oğlu Hüseyin bin İsmail yargılanır (Bartın, No. 3: 4).

-8-9 Ekim 1924 tarihinde gece İhsaniye Köyünden Yahyaoğlu Mehmed'in evine girip zevcesi Fatıma'yı zorla dağa kaçırarak fi'l-i şen'i yapan İhsaniye Köyünden Arap Şaban, Abaza Reşit Beyin Hizmetçisi Ömer ve arkadaşları Kazım, Davud ve Şevket tutuklanarak mahkemeye sevk edilir (Bartın, No. 7: 3).

Bartın gazetesine yansıyan hırsızlık suçuyla ilgili olayların bazıları şunlardır:

-Bartın'da bulunan işsiz on kişinin hırsızlık çetesi oluşturarak hırsızlık yaptığı anlaşılmıştır. Polisin yaptığı operasyonla hepsi tutuklanır (Bartın, No. 15: 2).

-27 Eylül'de 15 yaşlarında bir kız Mollazade Hüseyin'in evine girmek isterken yakalanır ve yedi evden çaldıkları da bu sayede ortaya çıkar. Çaldığı eşyaları Şeker Fatma denilen bir kadının saklandığı anlaşılır. Hırsızlığı yapan kız ailesine teslim edilir ve Şeker Fatma hakkında kanuni takibat yapılır (Bartın, No. 5: 5).

-21 Mart 1924 gecesi Bartınlı tüccarlardan Musevi Mayer Efendi'nin evine girip sandığını kırarak eşi Asa Hanım'a ait mücevheratı ve parayı çalan Bartın'da oturan Sürmene Araklı Köyünden İskender Oğlu Ali Bin Çağfer'in yargılandığı görülür (Bartın, No. 3: 4).

Firar suçuyla ilgili gazeteye yansıyan olayların bazıları şunlardır:

-Hırsız Ali'nin oğlu Ali Jandarmanın silahını çalarak firar etmiştir (Bartın, No. 2: 4).

-Kuruçşile Meydan köyünden 1901 doğumlu Macaroğlu Kara Mehmed sevk sırasında Düzce-Bolu arasında firar ederek Devrek civarında arkadaşlarıyla beraber yolcuların eşyalarını gasp etmiştir. Ancak memleketine giderken Asma Köprü Mahallesinde tutuklanarak Devrek'e sevk edilir (Bartın, No. 7: 2).

Adam öldürmeyle ilgili Bartın gazetesine yansıyan olayların bazıları şunlardır.

Fırıncızade Hüseyin Efendi mahdumu Basri Efendi 5 Aralık 1924'te Şeş Tepesi Köyünde Muhtar İbrahim Ağa'nın oğlu Mehmed Ali'yi yanlışlıkla vurup öldürmüştür. Bu olay ardından kaçmıştır (Bartın, No. 15: 2).

Bartın gazetesine yansıyan ilginç asayiş olaylarından birisi de bölgede tartışmalı olan kişilerin birbirlerinin ürünlerini yakmasıdır. Buna örnek olarak şu olay aktarılır: Kasten Mahsulât İhrâkı⁶ ve cinayet suçlarından Bartın'ın Serdar Köyü müteveffa Satı zevcesi Ülekci Kara Mehmed Kerimesi Ayşe yargılanır (Bartın, No. 4: 6).

Gazeteye yansıyan diğer asayiş olayları ise şunlardır:

-1924 Eylül'ünde Bartın'da yaşayan Kıpti Gülşekoğlu ve "Abaza" lakaplı Durmuş, Yatanlı Köyünde buldukları sırada Komutan Cemal Bey tarafından tutuklanmıştır (Bartın, No. 1: 4).

⁵ Fi'l-i Şen'i, kötü fiil, ırza geçme, (Mutlaka ırza geçme anlamına gelmez).

⁶ Toprakta yetişen ürünleri (mahsulatı) ateşle yakma.

-17 Eylül 1924'te Bartın'ın Sancakdar Mahallesindeki Bıçakcıoğlu Ahmed'in yüz yıllık olan evi büyük bir gürültüyle yıkılır. Bartın gazetesi haberinde daha önce Kemer Köprü'de de böyle bir olayın olduğunu belirterek Bartın'da yıkılmaya yüz tutan köhne evlerin çokluğuna vurgu yapar (Bartın, No. 3: 2).

-Bartın Mektep Mahallesi Kabrili oğlu kerimesi Amire'nin zevci Taşköprü Kazası Doğançılar köyünden Araboğlu İbrahim bin Mustafa aleyhinde boşanma davası açmıştır (Bartın, No. 3: 4).

-Bartın eski Maliye Birinci Daire Tahsildarı Hasan Efendi kayıtları tahrif ederek eksik koçan göstererek 5477 kuruş 25 parayı zimmetine geçirdiğinden ve Merkez Tahsildarlığında müstahdem Mehmed Remzi Efendi ve Tahsildar Memuru Mehmed Hilmi Efendi'nin de teftiş görevlerini yapmadıklarından yargılandığı görülür (Bartın, No. 7: 2).

-Polis Komiserliği Bartın gazetesine verdiği duyuruda bazı esnafın kanunlara aykırı olarak Cuma günleri dükkânları açtıkları ve alışveriş yaptıkları tespit edilmiş olup esnaf uyarılmıştır (Bartın No. 10: 4).

-Bartın gazetesi 20 Aralık 1924 tarihli nüshasında "Zahmetsiz Para Kazanmak" başlığı altında Bartın Ziraat Fen Memurluğunun şu duyurusunu yayınlamıştır:

"Her kim kurt itlaf eder de dersini dâ'iremize getirüb gösterirse üç lira mükafata nail olacağı ve derinin yine kendisine i'âde idileceği i'lân olunur" (Bartın, No. 16: 3).

-1924'te Bartın köylerinde köylünün "Domuz İtlaflıyla Mükellef" tutulduğu da görülmektedir. Domuzla Mücadele Heyeti 130 köyün her birine 755 domuz itlafı yapması mükellef kılınır. Mükellefiyetini tamamlayan köyler fazladan öldürdüğü her bir domuz için üçer lira ödül verilmiştir. Bu işleri takip amacıyla 5 memur görevlendirilir (Bartın, No. 16: 4).

Bartın gazetesi üzerinden Bartın'daki asayiş olaylarını değerlendirdiğimizde kazada pek çok adli vakanın olduğunu görmekteyiz. Kız kaçırma, fi'l-i şen'i, hırsızlık ve adam öldürme gibi olaylara hemen hemen her sayıda rastlanmaktadır. Bu tarz olayların sıklıkla yaşanması bölgedeki asayiş sorununu göstermektedir. Suçlular çoğu zaman olaylar gerçekleştikten çok sonra polis ve jandarma tarafından yakalansa da olayların önüne geçilememiştir.

2.7. Eğitim

Bartın gazetesinde yer alan eğitim haberlerinin başında kapatılan Bartın Lisesiyle ilgili haberler yer alır. Gazetede Bartın Lisesinin açılması ümidiyle ilgili yer alan haberlerde 1921 yılında açılan lisenin çok rağbet gördüğü ve Zonguldak Vilayetinin en çok nüfusa sahip kazası olan Bartın'ın bundan mahrum bırakılmaması gerektiği yazmaktadır (Bartın, No. 1: 1-2). Bu konuda Zonguldak Valisi Hüsnü Bey de Bartın Lisesinin açılması konusunda Maarif Vekâletinden olumsuz yazı gelse bile bu konuda çaba harcayacağını belirtmiştir (Bartın, No. 4: 2). Bu dönemde Bartın'da kapatılan eğitim kurumlarından birisi de Bartın Orta Mektebidir. Bu mektebin öğrenci azlığından kapatıldığı gazetede yazmaktadır (Bartın, No. 6: 3).

1924 yılı sonlarında Bartın'da eğitim alanında önemli yatırımların olduğu görülür. Bartın gazetesi haberlerine göre birçok mektep inşası ve tamiri yapıldığı anlaşılmaktadır. Gazetede haberlere göre Bartın Maarif Encümeni köylerde mektep inşası ve tamir işlerine başlamış ve bu amaç için 2500 Lira tahsis etmiştir. Bartın'da tamir edilen okullar şunlardır: Kutlubey, Demirciler, Cebeciler, Kümesler, Tereke Hatipler köy mektepleri, Kırtepe ve İnas Mektebi'dir. Bu dönemde Sarıç köyünde ve Serdaroğlu köyünde mektep inşası yapıldığını görmekteyiz (Bartın, No. 4: 3).

Ayrıca Bartın'da ikinci bir kız mektebi açılması içinde tahsisat ayrılmış olduğunu ve bu amaçla bir bina kiralanarak diğer mektepten de muallim nakledilmiştir (Bartın No. 8: 3). Gazetenin 22 Kasım 1924 tarihli nüshasında Hacı Arif Kaptan'ın yanındaki evin kız mektebi olarak kullanılmaya başlandığını anlamaktayız (Bartın, No. 12: 2). 1924 yılı sonlarında Bartın'da Sarnıç ve Günye köylerinde mektep inşaatlarının devam ettiği görülmektedir (Bartın, No. 15: 2). Bartın gazetesine yansıyan haberlerden birisi de ilkokulların 13 Ağustos'ta açıldığıdır (Bartın, No. 2: 4). Bartın gazetesinde eğitimle ilgili haberlerin sıklıkla yer alması gazetenin eğitim meselesine verdiği önemin göstergesidir.

2.8. Sağlık

Bartın gazetesi 6 Eylül 1924'te yayıma başlamasıyla beraber daha ilk sayı ve sayfalarından itibaren Bartın'ın civarı ve yurt genelinde ortaya çıkan salgın insan ve hayvan hastalıkları hakkında bilgi vermeye başlamıştır. Tedbir ve bilinçlendirme amaçlı yazılar hemen hemen her sayıda yer bulmuştur. Genellikle hastalıkların neler olduğu tedbir amaçlı neler yapılması gerektiğini içeren yazılarıyla Dr. Mithat dile getirilmiştir. Hastanelerin nerede, ne zaman kurulduğu, bulaşıcı hastalıklara karşı tedbirler, sağlıklı yaşamın sırları, hastalıkların isimleri ve tedavi yöntemleri, hastalıklara karşı neler yapılması gerektiği, fakirlere muayene hizmeti ve ilaç temini gibi konuların her sayıda yer bulduğunu görmekteyiz. Sağlıklı yaşamak ve sağlık haberlerinden uzak kalmamak için haftalık basılan gazete sayfalarında sağlık haberlerini analiz ettiğimiz sayfa değerlendirmelerinde şu şekilde yer verilmiştir.

Bartın'da görülen yaygın hastalıklar arasında frengi, bel soğukluğu, sıtma, humma, zatürree ve verem bulunuyordu. Bu salgın hastalıklar dolayısıyla 7 Eylül 1901 tarihinde Bartın'da Frengi Hastanesi kurulduğu görülmektedir (Şerif, 1338: 22). Bartın gazetesinin 6 Eylül-27 Aralık 1924 arasındaki nüshaları incelendiğinde de yukarıda belirttiğimiz hastalıkların görüldüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca gazetelere yansıyan bir diğer hususta Bartın Hastanesinin yetersizliğidir. Bu nedenle Bartın Umumi Meclisinin de sürekli gündem maddeleri arasında olmuştur (Bartın, No. 13: 1).

Bartın Hastanesi (Muayene ve Tedavi Evi) olarak kullanılan bina 1899'da inşa edilmiş eski bir bina olduğundan birçok sorunu barındırmaktadır. Bu sorunların başında yıpranan çatısından bina içerisine akan sulardır. Bu nedenle gazetede Bartın hastanesinin bakımı yapılması gerektiği haberleri Bartın gazetesinde geniş yer bulur (Bartın, No. 8: 1-2). Bartın gazetesi 7 Ağustos 1924 tarihli nüshasında Bartın'da "Muayene ve Tedavi Evi" nin açıldığını ve her türlü hastalığın muayene edileceği ve fakirlere ilaç verileceğini de eklemiştir (Bartın, No. 8: 4). Bunun dışında Dr. Midhad Salim Bey'in de Bartın'da tam teçhizatlı bir göz muayenesi bulunduğunu anlamaktayız. Gazetede haberde Bartınlıların artık göz hastalıkları için İstanbul'a gitmelerine gerek kalmadığı da yer alır (Bartın, No. 6: 3).

Bartın gazetesinde yer alan sağlıkla ilgili konulardan birisi de salgın hastalıklardır. Bartın'da salgın hastalıkların halkı zor duruma soktuğu ve zaman zaman insan ve hayvan can kayıplarına neden olduğu görülür. Gazetede bu konuyla ilgili de birçok haber bulunduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda Bartın'da en yaygın olarak görülen salgın hastalıkların başında frengi, sıtma, verem, kuşpalazı ve hayvanlarda görülen şarbon hastalığıdır. Bartın gazetesi haberlerine baktığımızda salgın hastalıklara karşı bazı tedbirler de alınmıştır. Bu amaçla başta sıtmayla mücadele için fakirlere "kinin" dağıtıldığı görülür (Bartın, No. 13: 1; Bartın, No. 5: 2). Bartın Meclisi Umumisi kazanın ihtiyacı olan kinin temini içinde girişimlerde bulunmuştur (Bartın, No. 13: 1). Bartın gazetesinden öğrendiğimize göre kışın başlamasıyla Bartın'da sıtmanın biraz azaldığı anlaşılmaktadır (Bartın, No. 11: 1). Bir diğer salgın hastalık olan frengiyle mücadelede Bartın'ın önemli sağlık konularındandır. Frengiyle mücadele için Bartın'ın ihtiyacı olan "Neosalvarsan" temini ve dağıtımını önemli bir konudur (Bartın, No. 13: 1).

Bartın'da salgın hastalıkların yayılmasının önemli bir sebebi olarak Bartın Boğazı aracılığıyla İstanbul, Romanya, Bulgaristan ve Rusya'dan gelen hastalıklar gösterilebilir. Bu nedenle geçmişte Bartın'da deniz yoluyla gelen iki kolera ve bir veba salgını yaşanmıştır. Balkan Savaşları sonrasında Rumeli Muhacirleri yoluyla yayılan "Lekeli Humma" da gösterilebilir (Cemal, 1922: 43-46).

Bartın'da insanlar arasında görülen diğer bir hastalık "Delice" olarak tabir edilen hastalıktır. Gazetede Bartın'da yaygın olarak görüldüğü belirtilen hastalığın en önemli nedeninin halkın %90'ının deliceli unla beslenmesidir. Delice olarak adlandırılan otun buğdayların arasında yetişen yabancı bir tür olduğu tüketildiğinde ise insanlarda ateş ve titremeye neden olduğu belirtilmiştir (Bartın, No.11: 1). Bu nedenle Bartın gazetesindeki haberde bu tür unların satışının belediyece yasaklanması gerektiği belirtilmiştir. Bartın'ın yöre halkında yaygın olarak görülen hastalıkların bir diğeri de kalp hastalıklarıdır. Bu hastalık yüzünden kimi zaman ölümlerin de olduğu görülür (Bartın, No. 1: 3).

Bartın gazetesinde halkı sağlık konusunda bilgilendirmek amacıyla "Sıhhi Bahisler" başlığı altında bilgilendirici yazılar da yayımlanmıştır. Bunlardan birisi de yemeği ne için yiyorsunuz başlıklı Dr. Midhat Salim'in yazısıdır. Bu yazıda yemeği ne için yiyoruz sorusuna şöyle cevap verilmiştir: "Yaşamak için yemek, yemek için yaşamak" bu bir düstur-ı sıhhat midir? Hazret-i peygamber efendimiz "Sofradan iştiha ile kalkınız." buyurmuşlardır. Çok yemek hazmı güçleştirip mideyi fesâta vereceği gibi azı da insanı kuvvetten düşürür. Bizi yaşatan kandır. Kan da yemeklerden hâsil olur. Az yemek az kan yapar. Az kan da zaafı mucip olur. Hâsılı yalnız yemek hususunda değil, harekâtımızda da itidalle hareket etmeliyiz" (Bartın, No. 3: 4).

Bu konudaki bir diğer yazı Bartın gazetesinin 27 Eylül 1924 tarihli nüshasında yayımlanan "Sineklerden Sakınalım" başlıklı yazıdır. Bu yazıda sineklerin sağlık açısından tehlikeleri şöyle dile getirilmiştir: "Manav, kasap, şekerçi gibi birçok esnaf görülüyor ki, malını açıkta teşhir ediyorlar. Bu esnafın açıkta sattığı malına konan binlerce sinek, milyonlarla hastalık mikroplarını naklettiğinden temiz bulunmaması lâzım gelen malını teşhir etmeye mecbur olan bu misillü bu esnafın hiç olmazsa üzerine ince bir tülbent örtmeleri sıhhat-i umûmîye nâmuna temennî olunur. Sıhhat-i umûmîyi muhâfaza nâmuna esnafı tahayyüdat-ı sıhhiye ve temizliğe mecbûr kılması belediyenin cümle-i vezâ'ifinden olduğu için nazar-ı dikkatten uzak tutulmaması lâzımdır" (Bartın, No. 4: 4).

2.9. Gezinler

Bartın gazetesinde yer alan ilginç haberlerden birisi de dünyayı yürüyerek dolaşmak üzere yola çıkan iki Alman gezginin Bartın'a geldiği haberidir. Bu gezginlerin Alman üniversite öğrencisi olup dört kişiden oluşan gezginlerin ikisinin İstanbul'dan Ankara yoluyla Burgaz, Amasya, Çarşamba ve Trabzon istikametiyle yürüyeceği, diğerleri Karadeniz sahilini takiben Trabzon'da buluşarak bu dört arkadaş Artvin yoluyla İran'a gideceği yazmaktadır (Bartın, No. 4: 3). Alman jeoloji cemiyeti tarafından görevlendirilen bu

öğrenciler gezdikleri yerlerden birçok taş, maden ve kartpostalı Almanya'daki cemiyete göndermiştir (Bartın, No. 4: 3). Bartın gazetesi 4 Ekim 1924 tarihli nüshasında Alman seyyahların kışı geçirmek için Bartın'da ikamet için müsaade talebinde bulduklarını da yazmaktadır (Bartın, No. 5: 2).

SONUÇ

Bartın gazetesi 6 Eylül 1924 tarihinden itibaren yayınlanmakta olup günümüzde de faaliyetlerini sürdürmektedir. Bartın gazetesinin 6 Eylül-27 Aralık 1924 tarihleri arasındaki nüshaları incelendiğinde sosyo-kültürel ve ekonomik konularda etkin bir rol oynadığı sadece Bartın ve çevresinde değil yurt geneliyle ilgili haberleri de barındıran bir yapı çizmektedir. Bu yönüyle her ne kadar yerel basında kamuoyunu aydınlatma olarak yayına başlasa da hem yerel hem ulusal boyuttaki haberleriyle Bartın'ı aydınlatan bir meşale olmuştur.

Gazete'de sağlıkla ilgili Dr. Mithad Salim Bey tarafından yayımlanmış makalelerden oluşmaktadır. Bunların dışında sağlıkla ilgili haberlere baktığımızda Bartın'da sıtma, frengi ve şarbon gibi salgın hastalıkların görüldüğü bununla mücadele için kinin ve neosalvarsan temini için çalışıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca yöre has bir hastalık olan delice'yle mücadele konusunda da Bartın gazetesinin etkin bir rol alarak kamuoyunu ve özellikle belediyeyi uyardığı görülür. Muhtemelen gazetede sağlık üzerine yazılan yazılar ve haberlerin çok olmasının sebebi bölgede insanlar arasındaki salgın hastalıkların yaygın olmasındandır.

Bartın gazetesinin 6 Eylül-27 Aralık 1924 tarihleri arasındaki nüshalarında sürekli yer alan konulardan birisi de deniz ulaşımı ve Bartın yollarındaki çamurun ulaşımı nasıl zorlaştırdığıdır. Eğitimle ilgili gazetede yer alan en önemli konu öğrenci yetersizliğinden kapatılan Bartın Lisesi ve Orta Mektebinin tekrar açılıp açılmayacağıdır. Ayrıca incelediğimiz dönem içerisinde Bartın'da birçok okulun inşa ve tamirinin yapıldığını görmekteyiz. Bartın gazetesine yansıyan konulardan bir diğeri de asayiş konusudur. Bu konuda gazete de birçok kadın kaçırma, fi'l-i şen'i, hırsızlık ve firar olmak üzere birçok olay yansıtmıştır. Bartın gazetesinin en önemli özelliği Bartın'ın ilk gazetesi olması ve uzun bir süre yayın hayatına devam edebilmesidir. Bununla beraber gazete yalnızca kent tarihine değil, ülke ve dünya tarihine de ışık tutmuştur.

KAYNAKÇA

A.Arşivler

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)
BCA, 30.10, 76.499.9, 31.03.1939.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi (TBMM A)
TBMM Arşivi, Hal Tercümeleleri, Sicil No. 1144.
TBMM A, Seçim Mazbataları, Cemal Aliş, 27.03.1939.

B.Gazeteler

Bartın, Yıl: 1, Sayı: 1, 6 Eylül 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 2, 27 Eylül 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 3, 20 Eylül 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 4, 27 Eylül 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 5, 4 Teşrin-i Evvel 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 6, 11 Teşrin-i Evvel 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 7, 18 Teşrin-i Evvel 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 8, 25 Teşrin-i Evvel 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 9, 1 Teşrin-i Sani 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 10, 8 Teşrin-i Sani 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 11, 15 Teşrin-i Sani 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 12, 22 Teşrin-i Sani 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 13, 29 Teşrin-i Sani 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 14, 6 Kanun-ı Evvel 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 15, 13 Kanun-ı Evvel 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 16, 20 Kanun-ı Evvel 1340.
Bartın, Yıl: 1, Sayı: 17, 27 Kanun-ı Evvel 1340.

C.Kitaplar

Asma, Çetin (2012). *Bartın'da Yerel Basın 1924-2012*. Bartın: Bartın Belediyesi Kültür Yayınları.
Asma, Çetin-Güngör Yavuzaslan (2014). *Kalemin Aydınlığında Bir Ömür İbrahim Cemal Aliş ve Bartın gazetesi 1906-1977*. Bartın: Bartın Belediyesi Kültür Yayınları.
Cemal, Abdullah (1922). *Türkiye'nin Sıhhi-İctimai Coğrafyası Zonguldak Sancağı*. Ankara: Öğün Matbaası.
Komisyon (2005). *Türkçe Sözlük* Ankara: Türk Dil Kurumu.
Pakalın, Mehmet Zeki (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt: I, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
Şerif, A. (1338). *Bartın Ahvâl-i Tabiiye ve Tarihîyesi*.

EKLER

EK 1: Bartın gazetesi Sahibi İbrahim Cemal Aliş (Çetin Asma Arşivi).

EK 2: Bartın gazetesi. (Bartın, Yıl: 1, Sayı: 5, 4 Teşrinievvel 1340)

